

Anställning under viss kompletterande utbildning

Sammanfattning

I betänkandet behandlar utbildningsutskottet regeringens förslag i proposition 2015/16:23 Anställning under viss kompletterande utbildning och en motion som väckts med anledning av propositionen.

Utskottet tillstyrker regeringens förslag och avstyrker motionen.

I propositionen föreslår regeringen en ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer i skollagen ska bemyndigas att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar. Anställningarna innebär undantag från skollagens krav på legitimation och behörighet för att få undervisa. Försöksverksamheten får avse personer som ska bedriva undervisning som lärare i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare. Ytterligare förutsättningar för försöksverksamheten ska vara att personen har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnen som personen ska bedriva undervisning i, samt genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnena. En person ska få anställas inom ramen för försöksverksamheten i högst två år, med möjlighet till förlängning till högst tre år om det finns särskilda skäl.

Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

I betänkandet finns en reservation (SD).

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Ärendet och dess beredning.....	4
Bakgrund	4
Propositionens huvudsakliga innehåll	4
Utskottets överväganden.....	6
Anställning under viss kompletterande utbildning	6
Permanent införande av förslaget och i alla ämnen	9
Reservation	10
Permanent införande av förslaget och i alla ämnen, punkt 2 (SD)	10
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	11
Propositionen	11
Följdmotionen	11
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	12

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Anställning under viss kompletterande utbildning

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Därmed bifaller riksdagen proposition 2015/16:23.

2. Permanent införande av förslaget och i alla ämnen

Riksdagen avslår motion

2015/16:3249 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD).

Reservation (SD)

Stockholm den 17 december 2015

På utbildningsutskottets vägnar

Lena Hallengren

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Lena Hallengren (S), Christer Nylander (L), Camilla Waltersson Grönvall (M), Thomas Strand (S), Caroline Helmersson Olsson (S), Stefan Jakobsson (SD), Michael Svensson (M), Ulrika Carlsson i Skövde (C), Jabar Amin (MP), Erik Bengtzboe (M), Gunilla Svantorp (S), Robert Stenkvis (SD), Daniel Riazat (V), Annika Eclund (KD), Roza Güclü Hedin (S), Lena Emilsson (S) och Maria Stockhaus (M).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

I detta ärende behandlar utskottet regeringens proposition 2015/16:23 Anställning under viss kompletterande utbildning och en motion som väckts med anledning av propositionen. En redovisning av förslaget i propositionen respektive i motionen finns i bilaga 1. Regeringens lagförslag återges i bilaga 2.

Bakgrund

Inom Regeringskansliet (Utbildningsdepartementet) har man upprättat promemorian Vissa skollagsfrågor – Del 2 (U2014/5176/S). I promemorian föreslogs bl.a. att regeringen i skollagen (2010:800) ska bemyndigas att, med undantag av bestämmelserna om legitimations- och behörighetskrav, meddela föreskrifter om försöksverksamhet som avser personer som har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen. Sådana personer skulle enligt förslaget få anställas för högst två år för att bedriva viss undervisning under förutsättning att de under denna tid genomgår en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen.

Promemorian har remissbehandlats. Ett antal myndigheter och organ har dessutom getts tillfälle att lämna yttranden över utkastet till den lagrådsremiss som föregår propositionen.

Regeringen har inhämtat Lagrådets yttrande över lagförslaget. Lagrådet lämnade förslaget utan invändningar.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Propositionen innehåller ett förslag till ändring i skollagen (2010:800). Förslaget innebär att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar. Anställningarna innebär undantag från skollagens krav på legitimation och behörighet för att få undervisa. Försöksverksamheten får avse personer som ska bedriva undervisning som lärare i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare. Ytterligare förutsättningar för försöksverksamheten ska vara att personen har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnen som personen ska bedriva undervisning i, samt genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnena. En person ska få anställas inom ramen för

försöksverksamheten i högst två år, med möjlighet till förlängning till högst tre år om det finns särskilda skäl. Lagändringen föreslås träda i kraft den 1 juli 2016.

Utskottets överväganden

Anställning under viss kompletterande utbildning

Utskottets förslag i korthet

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar för personer med ämneskunskaper som samtidigt genomför en kompletterande pedagogisk utbildning.

Bakgrund

Inledning

Det råder brist på lärare med behörighet att undervisa i vissa ämnen, t.ex. naturvetenskapliga ämnen, teknik och moderna språk. Det är även få sökande till dessa ämneslärarutbildningar. Av dessa skäl behöver alternativa vägar skapas till läraryrket.

Gällande ordning

Huvudregeln i skollagen är att det endast är den som har legitimation som lärare eller förskollärare och är behörig för viss undervisning som får bedriva sådan (2 kap. 13 §). Om det inte finns någon att tillgå inom huvudmannens organisation som uppfyller kraven på legitimation och rätt behörighet, eller om det finns något annat särskilt skäl med hänsyn till eleverna eller barnen, får en annan lärare eller förskollärare bedriva undervisningen. Den personen ska dock vara lämplig för detta och i så stor utsträckning som möjligt ha en utbildning som motsvarar den som är behörighetsgivande (2 kap. 18 § första stycket).

En sådan person får, med vissa undantag, bedriva undervisning under högst ett år i sänder (2 kap. 18 § andra stycket). Av förarbeten till bestämmelsen framgår att huvudmannen för utbildningen efter en sådan undervisningsperiod är skyldig att på nytt försöka hitta en lärare eller förskollärare som har en utbildning som är avsedd för undervisningen.

Av skollagen (2 kap. 21 §) framgår att tidsperioden för anställningar av personer enligt den angivna undantagsbestämmelsen är högst ett år i taget, och att detta gäller utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd, förkortad LAS. Någon begränsning av antalet anställningsperioder finns inte. Av förarbetena framgår att bestämmelsen i skollagen (2 kap. 21 §) innebär att bestämmelsen i LAS (5 kap. andra stycket), som handlar om att vissa former av tidsbegränsad anställning kan övergå till en tillsvidareanställning, inte gäller för anställningar som ingås med stöd av den aktuella bestämmelsen i skollagen (2 kap. 21 §).

Propositionen

Regeringens förslag

Regeringen föreslår att regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer, med undantag från skollagens krav på legitimation och behörighet för att få undervisa, ska bemyndigas att meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar. I försöksverksamheten ska personer få bedriva undervisning som lärare i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare, under förutsättning att de har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen och genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en sådan examen.

En person ska få anställas inom ramen för försöksverksamheten i högst två år. Anställningstiden får förlängas till högst tre år om det finns särskilda skäl (exempelvis en längre sjukfrånvaro eller föräldraledighet). Regleringen om tidsbegränsning av anställningen ska gälla utöver de former av visstidsanställning som regleras i lagen om anställningsskydd.

Skälen för regeringens förslag är att det råder stor brist på lärare med behörighet att undervisa i vissa ämnen. Samtidigt finns det flera högskoleutbildningar som ger ämneskunskaper som motsvarar de som krävs för att få undervisa i ett ämne i skolan. Det finns därför anledning att vidta åtgärder för att attrahera och underlätta för den som har tillräckliga ämneskunskaper för undervisning i ett ämne att kunna byta yrke och bli lärare. För personer med högskoleutbildning som har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för att vara behörig att bedriva viss undervisning, men som saknar övriga delar i lärarutbildningen och därmed inte är behöriga att bedriva undervisning, finns det redan i dag möjlighet att gå en kompletterande pedagogisk utbildning för att få lärarbehörighet och legitimation (förordningen [2011:686] om kompletterande pedagogisk utbildning som leder till ämneslärarexamen). Utbildningen omfattar 90 högskolepoäng och genomförs vanligen under tre terminer. Det finns även lärosäten där utbildningen genomförs under fyra terminer. Studierna kan bedrivas på hel- eller deltid.

Regeringen menar att ett sätt att göra personer med akademisk bakgrund inom sådana ämnesområden där det råder brist på lärare intresserade av att genomgå en kompletterande pedagogisk utbildning, kan vara att det är möjligt att genomföra en sådan utbildning parallellt med att personen undervisar och är anställd som lärare. En sådan möjlighet skapar också en ekonomisk trygghet, vilket kan vara en förutsättning för att personer som redan har en anställning ska vara beredda att utbilda sig för att byta yrke. Vidare bör dessutom förslaget medföra goda utsikter att få en tillsvidareanställning som lärare efter genomförd utbildning.

Enligt regeringen är inte den nuvarande regleringens möjlighet att anställa personer under ett år i sänder tillräcklig. Den kan innebära en otrygghet som kan leda till att personer med tillräckliga ämneskunskaper inte väljer en

kompletterande pedagogisk utbildning som sträcker sig över två läsår som en väg in i läraryrket eller inte väljer läraryrket över huvud taget. Den anställningstrygghet under anställningstiden som skapas genom förslaget kan däremot attrahera sökande till utbildningen, menar regeringen.

Enligt regeringen bör emellertid undantag från huvudregeln om legitimation och behörighet införas med restriktivitet, och regeringen bedömer därför att det bör vara fråga om en avgränsad försöksverksamhet. Regeringen menar vidare att utgångspunkten för försöksverksamheten är att den ska gälla ämnen där det råder brist på behöriga lärare. Tillgången på legitimerade och behöriga lärare i olika ämnen kan variera över tid och i olika delar av landet. Vilka ämnen försöksverksamheten omfattar bör därför komma till uttryck i de föreskrifter som ska meddelas av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer. Det bör vidare vara huvudmannens ansvar att säkerställa att den person som anställs har de ämneskunskaper som krävs i alla de ämnen som personen ska bedriva undervisning i och att personen är antagen till en kompletterande pedagogisk utbildning.

Enligt regeringens bedömning utgör de skäl som motiverar den föreslagna försöksverksamheten en objektiv grund för förnyad visstidsanställning, och förslaget strider därmed inte mot visstidsdirektivet¹.

Ikraftträdande

En skolhuvudman anställer de flesta av sina nya lärare inför början av ett läsår, och studerande börjar oftast lärarutbildningen vid höstterminens start. Regeringen anser därför att lagändringen bör träda i kraft den 1 juli 2016. Försöksverksamheten är frivillig att delta i för skolhuvudmännen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att det är av stor vikt att göra läraryrket mer attraktivt. I likhet med regeringen anser utskottet att det finns behov av flera åtgärder i detta arbete, vilket utskottet även påpekade i betänkande 2014/15:UbU7 Statens dimensionering av lärarutbildning.

Propositionen pekar på att det råder brist på lärare i flera olika ämnen och att de aktuella lärarutbildningarna inte attraherar tillräckligt många sökande för att tillgodose kommande behov. Utskottet är positivt till regeringens förslag om en försöksverksamhet riktad till personer med ämneskunskaper i de ämnen där det är brist på lärare. Utskottet instämmer i regeringens bedömning att anställning kombinerat med kompletterande utbildning bör vara ett intressant alternativ för val av yrke eller yrkesbyte för personer med kunskaper i de ämnen i vilka det råder lärarbrist. Att vara anställd under en tvåårsperiod (och i särskilda fall ytterligare ett år), parallellt med studier för att få en lärarexamen, medför en större trygghet än dagens möjlighet till

¹ Rådets direktiv 1999/70/EG av den 28 juni 1999 om ramavtalet om visstidsarbete undertecknat av EFS, UNICE och CEEP (EGT L 175, s. 43).

anställning ett år i sänder. Förslaget kan därmed vara ett sätt att öka de aktuella personernas intresse för att välja läraryrket, enligt utskottet.

Med det anförda tillstyrker utskottet regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Permanent införande av förslaget och i alla ämnen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om att förslaget bör gälla permanent i stället för den föreslagna försöksverksamheten samt omfatta alla ämnen.

Jämför reservationen (SD).

Motionen

I motion 2015/16:3249 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD) föreslår motionärerna att regeringen återkommer med ett förslag som innebär att verksamheten ska bedrivas permanent och att den ska gälla samtliga ämnen. Motionärerna delar regeringens uppfattning att det utöver befintliga ingångar till läraryrket krävs nya vägar för att lösa bristen på lärare och anser att regeringens förslag i grunden är bra. Förslaget borde dock, enligt motionärerna, permanentas från start och utvärderas i sedvanlig ordning. Eftersom det är svårt att avgöra i vilka ämnen det kommer att vara brist på lärare, samt för att få ett enhetligt skolsystem, bör förslaget gälla samtliga ämnen.

Utskottets ställningstagande

När det gäller frågan om undantag från huvudregeln om legitimation och behörighet instämmer utskottet i regeringens bedömning att sådana bör införas med restriktivitet och att det därför här är lämpligt med en avgränsad försöksverksamhet. Utskottet anser också att det är positivt att regeringen avser att utvärdera försöksverksamheten för att kunna bedöma om önskad effekt med denna har uppnåtts, och därefter överväga om regleringen bör ändras så att verksamheten kan permanentas.

Vidare instämmer utskottet i regeringens bedömning att försöksverksamheten ska avse ämnen där det råder brist på behöriga lärare. Eftersom behoven kan variera lokalt och över tid är utskottet positivt till att detta kommer att beaktas i kommande föreskrifter om vilka ämnen som ska ingå i försöksverksamheten. Utifrån det ovan anförda finner utskottet att det inte finns anledning att vidta ytterligare åtgärder och avstyrker med det anförda motion 2015/16:3249 (SD).

Reservation

Permanent införande av förslaget och i alla ämnen, punkt 2 (SD)

av Stefan Jakobsson (SD) och Robert Stenkvist (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2015/16:3249 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD).

Ställningstagande

Vi delar regeringens uppfattning att det utöver befintliga ingångar till läraryrket krävs nya vägar för att lösa bristen på lärare. Vi anser att regeringens förslag i grunden är bra. Förslaget innebär att personer utan lärarexamen, om de har tillräckligt goda ämneskunskaper, ska få möjlighet att arbeta som lärare medan de snabbutbildas i pedagogik.

Vi anser dock att förslaget inte ska bedrivas som en försöksverksamhet, som det föreslås i den aktuella paragrafen i skollagen (2010:800), 2 kap. 22 b §. I stället borde förslaget permanentas från start och därefter utvärderas i sedvanlig ordning. Vi anser också att förslaget ska gälla samtliga ämnen eftersom det kommer att vara svårt att avgöra i vilka ämnen det i framtiden kommer att råda brist på lärare, samt för att få ett enhetligt skolsystem.

Regeringen bör vidta lämpliga åtgärder enligt vad som anförs ovan.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2015/16:23 Anställning under viss kompletterande utbildning:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800).

Följdmotionen

2015/16:3249 av Stefan Jakobsson m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med ett förslag som innebär att den verksamhet som föreslås i propositionen bedrivs permanent i stället för som försöksverksamhet samt att den ska gälla samtliga ämnen, och riksdagen tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i skollagen (2010:800)

Härigenom föreskrivs i fråga om skollagen (2010:800)

dels att 2 kap. 21 § ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas en ny paragraf, 2 kap. 22 b §, och närmast före 2 kap. 22 b § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

2 kap.

21 §

I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare eller förskollärare i skolväsendet gäller utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd att den som ska användas för att bedriva undervisning *enligt 18 § får anställas för högst ett år i sänder.*

I fråga om tidsbegränsning av en anställning som lärare eller förskollärare i skolväsendet gäller, utöver bestämmelserna i lagen (1982:80) om anställningsskydd, att den som ska bedriva undervisning

1. enligt 18 § får anställas för högst ett år i sänder,

2. inom ramen för en sådan försöksverksamhet som avses i 22 b § får anställas för högst två år.

I fall som avses i första stycket 2 får anställningstiden förlängas till högst tre år, om det finns särskilda skäl.

Försöksverksamhet

22 b §

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får, med undantag från 13 §, meddela föreskrifter om en försöksverksamhet med tidsbegränsade anställningar av personer som

1. ska bedriva undervisning som lärare i skolväsendet i ett eller flera ämnen där det råder brist på legitimerade och behöriga lärare,

2. har ämneskunskaper som motsvarar de ämneskunskaper som krävs för en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnen som personerna ska bedriva undervisning i, och

3. genomför en kompletterande pedagogisk utbildning för att uppnå en behörighetsgivande lärarexamen i det eller de ämnena.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2016.